

PERIODIEK OVERZICHT INWONERPARTICIPATIE ENERGIETRANSITIE IN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING DE TWEEDE METING

- › **In dit rapport vatten we de belangrijkste resultaten samen van het Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie bij de Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving. In dit onderzoek worden projecten voor de ontwikkeling van wind- en zonneparken en van elektriciteitsinfrastructuur onderzocht.**
- › Het onderzoek is onderdeel van het Kennisprogramma Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving dat TNO in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en in samenwerking uitvoert met EZK, Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO), en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).
- › Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksmethode en een overzicht van alle resultaten is te vinden in het volledige achtergrondrapport¹.

1. Batenburg, A. & Paradies. Achtergrondrapport Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving – de tweede meting. TNO 2023 P12075.

1. BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

- › **Het doel van het Periodiek Overzicht is om een beeld te geven van de ontwikkeling van activiteiten op het gebied van inwonerparticipatie en de benutting van de inbreng van inwoners, en ondersteuningsbehoeften van gemeenten.**
- › **Aan de eerste meting in 2022 hebben 104 gemeenten deelgenomen en de tweede meting in 2023 76 gemeenten (Nederland telt sinds januari 2023 342 gemeenten). Hieronder volgt eerst een opsomming van de belangrijkste bevindingen.**

Wordt er inwonerparticipatie ingezet?

- › Het lijkt erop dat participatie steeds meer verankerd wordt in beleid. Vorig jaar had 58% van de bevroegde gemeenten beleid voor procesparticipatie. In de steekproef van dit jaar was dat 77%.
- › Om tot wind- en zonneparken te komen doorlopen gemeenten verschillende fasen: van het regionaal vaststellen van zoekgebieden tot en met lokale projectontwikkeling. Per fase verschilt het of er inwonerparticipatie is ingezet. Gemeenten hebben aangegeven aan welke fase(n) zij het afgelopen jaar hebben gewerkt en of hier inwonerparticipatie heeft plaatsgevonden. Bijvoorbeeld: bij gemeenten die gewerkt hebben aan het vaststellen van zoekgebieden, is er in 75% van de gevallen inwonerparticipatie toegepast. Hieronder volgen de percentages per fase en per meting.
  - › Zoekgebieden vaststellen: 2022 meting 67%; 2023 meting 75%
  - › Gemeentelijke visie- of beleidsontwikkeling: 2022 meting 64%; 2023 meting 80%
  - › Zoekgebieden verder uitwerken, randvoorwaarden voor projecten ontwikkelen en/of het uitzetten van een (maatschappelijke) tender: 2022 meting 58%; 2023 meting 75%
  - › Locatie(s) vaststellen: 2022 meting 60%; 2023 meting 75%
  - › Selectie van initiatieven/projecten: 2022 meting 40%; 2023 meting 55%

- › Projectontwikkeling
  - › Zonneparken: 2022 meting 69%; 2023 meting 75%
  - › Windparken: 2022 meting 86%; 2023 meting 80%
  - › Elektriciteitsinfrastructuur: 2022 meting 80%; 2023 meting 15%.
- › Bij windparkontwikkeling wordt net als vorig jaar het vaakst inwonerparticipatie ingezet (in ongeveer 80% van de gevallen). Dit jaar werd er ook veel geparticipeerd bij gemeentelijke beleidsontwikkeling (80%).

Wordt de inbreng van bewoners meegenomen in besluiten?

- › De toegepaste participatieniveaus verschillen per fase. ‘Coproducteren/ samenwerken’ en ‘meebeslissen’ worden, net als vorig jaar, minder vaak toegepast (0% tot 38%, afhankelijk van de fase) dan andere participatieniveaus (25% tot 100%) zoals ‘raadplegen’ en ‘inspreken’ (anders dan via de gemeenteraad).
- › Bij de fasen waar inmiddels een besluit is genomen, werd de inbreng van inwoners het vaakst gedeeltelijk meegenomen (in 68% van de gevallen). In 22% van de gevallen werd de inbreng van inwoners in zijn geheel meegenomen en in 10% van de gevallen niet. Bij de vorige meting van 2022 zien we bijna hetzelfde beeld.
- › De inbreng van bewoners heeft volgens gemeenten vooral geleid tot extra eisen voor ruimtelijke kwaliteit zoals ruimte voor groen om het zicht op het wind- of zonnepark te verminderen (genoemd door ongeveer 50% van de gemeenten). Ook zorgde de inbreng van bewoners voor extra eisen voor procesparticipatie (30% van de gemeenten) en financiële participatie (30% van de gemeenten).

Welke behoeften en ervaringen hebben gemeenten?

- › Gemeenten ervaren de meeste weerstand van inwoners in de fase van het vaststellen van locaties voor wind- en zonneparken (30% van gemeenten ervaren veel weerstand en 70% enige weerstand) en de fase van projectontwikkeling van windparken (30% van gemeenten ervaren veel weerstand en 40% enige weerstand).
- › 70% van de gemeenten hebben de ervaring dat inwonerparticipatie de kwaliteit van plannen verbetert. 64% van de gemeenten menen dat de participatie niet altijd de weerstand wegneemt.
- › Dit jaar gaven de bevroegde gemeenten aan meer menskracht te hebben dan in de steekproef van vorig jaar. Hierbij gaat het om zowel intern als extern ingehuurd menskracht.
- › Punten waarvan gemeenten aangeven dat ze goed gaan zijn: het betrekken van lokale initiatieven en energiecoöperaties (78% van de gemeenten), het informeren/bereiken van inwoners (79% van de gemeenten) en het ophalen van zorgen en wensen bij inwoners (72% van de gemeenten).
- › Capaciteit om de inwonerparticipatie te organiseren wordt door 60% van de gemeenten ervaren als (groot) knelpunt. Ook het bereiken van een breed publiek blijft een (groot) knelpunt bij 75% van de gemeenten. Gemeenten geven dan ook aan dat zij nog steeds behoefte hebben aan extra menskracht (51%) en dat zij behoefte hebben aan kennis over het betrekken van het stille midden (50%).
- › De meeste gemeenten (43 van 56 gemeenten) willen eventuele kennisondersteuning aan de hand van een adviseur ontvangen (bijvoorbeeld vanuit een pool van participatie-adviseurs waar de gemeente gebruik van kan maken).

2. INLEIDING

- › Dit rapport beschrijft de belangrijkste resultaten van het in 2023 uitgevoerd Periodiek Overzicht, een vragenlijstonderzoek onder 76 Nederlandse gemeenten. Het achtergrondrapport¹ bevat de onderzoeksmethoden, de vragenlijst en alle uitkomsten. Zowel in de samenvatting als in het achtergrondrapport maken we waar mogelijk (niet alle vragen zijn beide jaren gesteld) een vergelijking met de antwoorden gegeven in de meting van vorig jaar (n=104 gemeenten). We toetsen hierbij niet of een specifieke gemeente van score veranderd is omdat beide steekproeven niet dezelfde gemeenten bevatten. Verder doen we geen uitspraken over resultaten gebaseerd op een te kleine steekproef.
- › Dit is de tweede keer dat het Periodiek Overzicht is uitgevoerd. Het voornemen is om deze inventarisatie onder gemeenten periodiek te herhalen, met een nog nader te bepalen frequentie en scope.
- › De vragenlijst is tussen 22 mei en 28 juli door 76 gemeenten ingevuld. Voor de volledige versie van de vragenlijst, zie het achtergrondrapport¹.
- › De resultaten van dit onderzoek worden benut door EZK, NP RES, VNG, IPO en BZK om beleid en andere ondersteunende middelen te ontwikkelen voor o.a. gemeenten. Zo heeft NP RES op basis van de resultaten van 2022 o.a. het aanbod aan ondersteunende workshops voor gemeenten vormgegeven.

1. Batenburg, A. & Paradies. Achtergrondrapport Periodiek Overzicht Inwonerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving – de tweede meting. TNO 2023 P12075.

Zowel inwonerparticipatie in beleidstrajecten als bij specifieke projecten is onderzocht

Bij de ontwikkeling van wind- en zonneparken bestaan er verschillende fasen waarbij inwoners kunnen worden betrokken.

Figuur 1

Zoekgebieden zijn gebieden die door een RES-regio worden aangewezen als meest geschikt voor het realiseren van wind- en zonneparken. Binnen deze zoekgebieden wordt vervolgens gekeken naar meer concrete locaties.

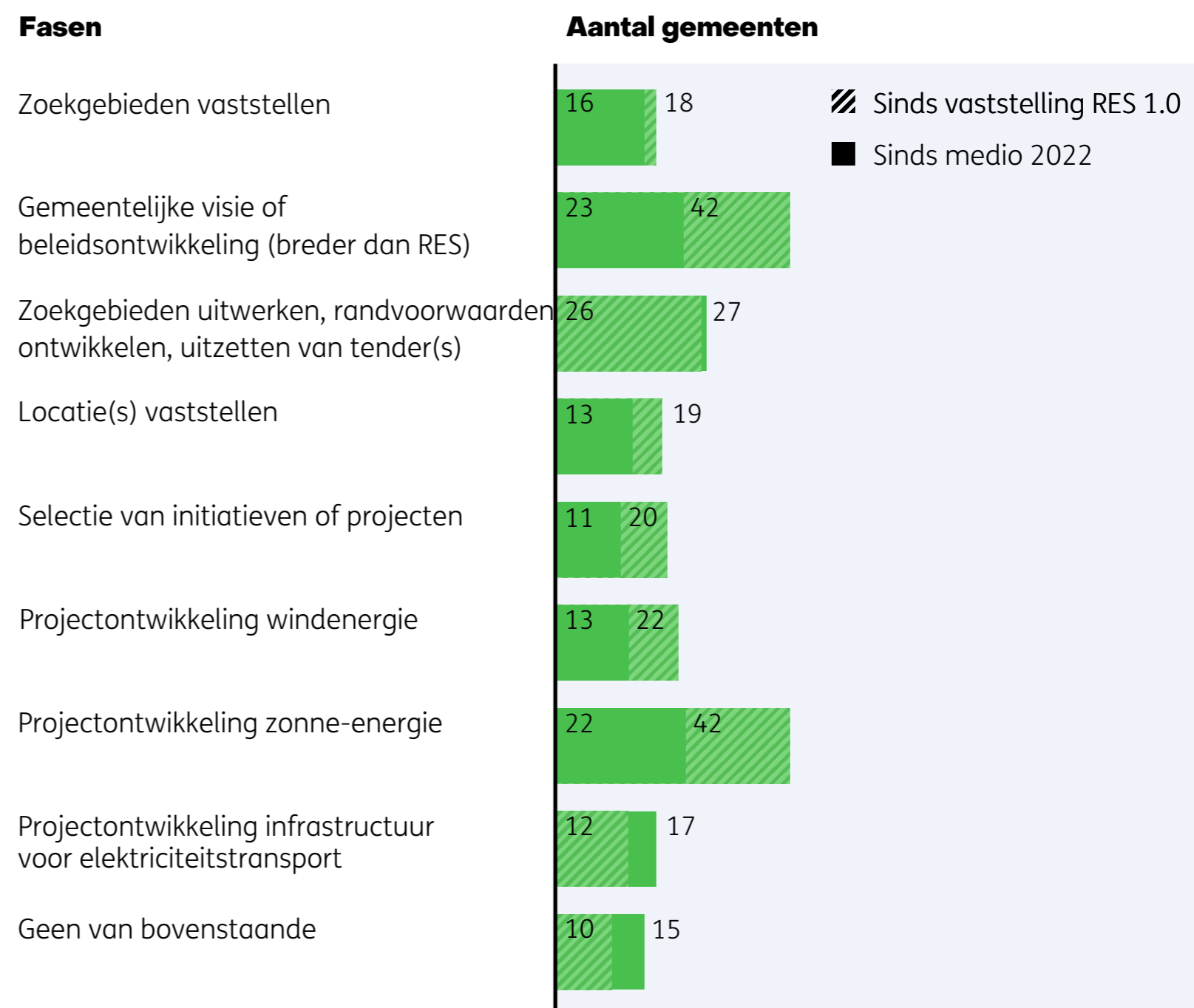
3. STEEKPROEF

› 76 gemeenten hebben de vragenlijst ingevuld

RES-regio's hebben hun gemeenten benaderd via de regiocoördinatoren om zich aan te melden voor de mailinglijst van TNO. TNO kon zo de vragenlijst naar de deelnemende gemeenten sturen en gemeenten gericht herinneren. Er hebben zich 108 gemeenten aangemeld en uiteindelijk hebben 76 (van de 342) gemeenten uit 26 van de 30 RES-regio's de online vragenlijst ingevuld. De steekproef van gemeenten is representatief voor alle Nederlandse gemeenten op basis van grootte en mate van verstedelijking van gemeenten. Ook hebben gemeenten verspreid over het land deelgenomen. In dit onderzoek hebben de gemeenten vragen beantwoord over de fasen waar zij medio 2022 (sinds de vorige meting) aan hebben gewerkt (zie Figuur 1 voor de mogelijke fasen).

Bevraagde gemeenten zijn afgelopen jaar bezig geweest met alle fasen richting wind- en zonneparken

Net als vorig jaar hebben gemeenten gewerkt aan alle fasen (zie Figuur 2). Van de deelnemende gemeenten zijn er 15 (20%) die aan geen enkele fase hebben gewerkt.

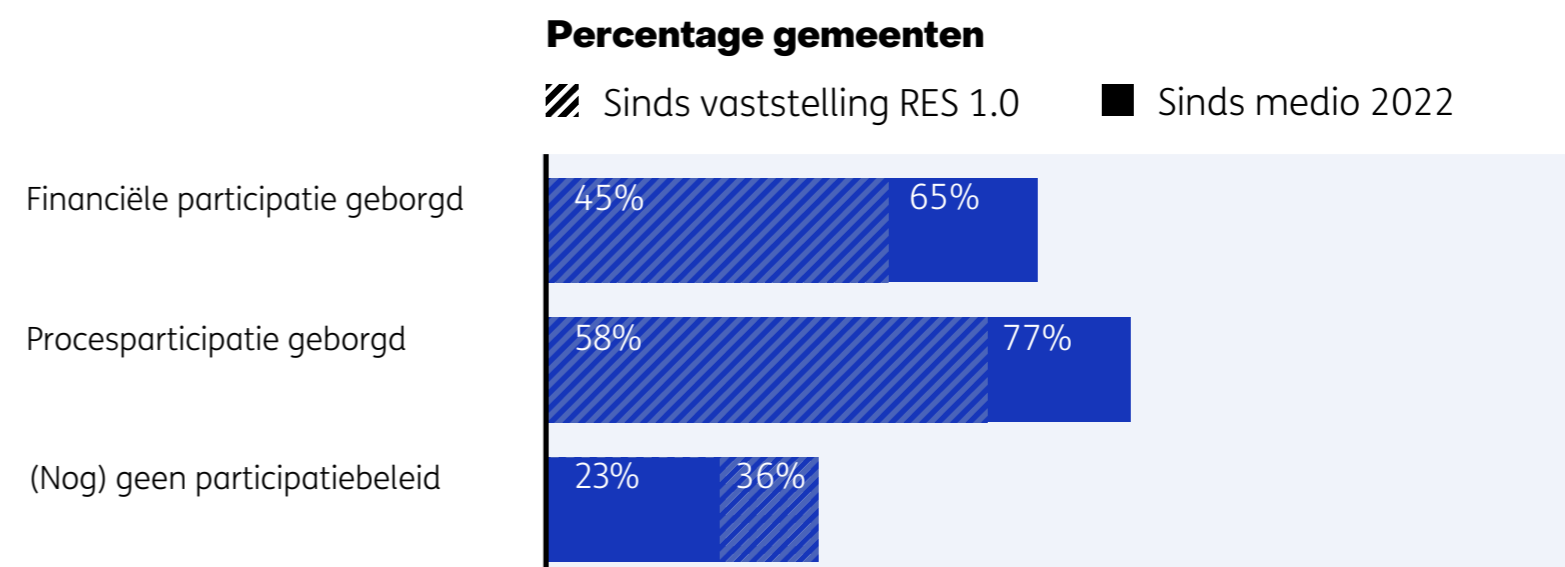
Figuur 2

Antwoorden op de vraag: “Met welke fasen is deze gemeente de afgelopen 4 jaar (“Sinds vaststelling RES 1.0) en sinds medio 2022 bezig geweest? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (2022: n= 95 gemeenten, 2023: n=76 gemeenten). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

4. RESULTATEN

› Zowel procesparticipatie als financiële participatie is procentueel vaker geborgd in beleid

Dit jaar geven in verhouding meer gemeenten aan dat zij beleid voor procesparticipatie en financiële participatie geborgd hebben dan vorig jaar. Vorig jaar had 58% van de bevroegde gemeenten beleid voor procesparticipatie. In de steekproef van dit jaar was dat 77% (zie [Figuur 3](#)). In twee open vragen geven gemeenten daarnaast aan dat zij op het gebied van financiële participatie streven naar 50% lokaal eigenaarschap of meer, en dat zij van mening zijn dat het beleid er in de praktijk ook voor meer lokaal eigendom zorgt, of ze geven aan dat het nog te vroeg is om hier iets over te zeggen. In het [klimaatakkoord](#) uit 2019 is opgenomen dat gestreefd moet worden naar 50% lokaal eigendom, wat inhoudt dat de lokale omgeving deelneemt in het eigendom van de productie van hernieuwbare energie op land ([monitor financiële participatie](#)). Visie- en beleidsontwikkeling van de opwek duurzame energie gaat net als de vorige meting meestal samen met beleid over andere opgaven zoals de warmtetransitie of klimaatbeleid in de breedte: er zijn weinig gemeenten die beleid voor de opwek van duurzame energie afzonderlijk ontwikkelen (4 van de 23 gemeenten die met beleidsvorming bezig waren).

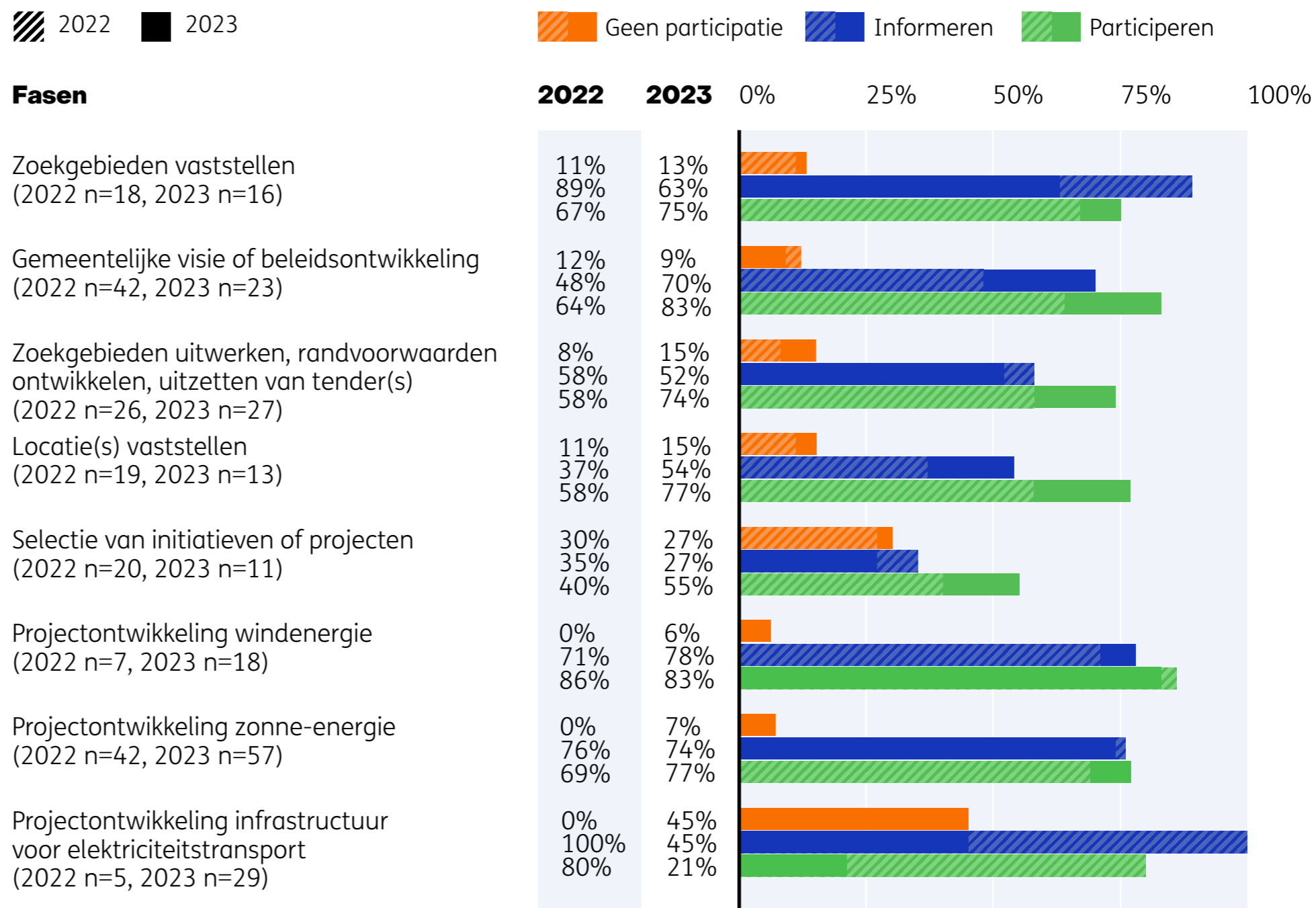
Figuur 3

Meting 2022 - Antwoorden op de vraag: “Is er in beleid geborgd dat er inwonerparticipatie plaatsvindt voor de ontwikkeling van wind- en zonneparken?” (2022 n=98 gemeenten, 2023 n=76 gemeenten). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

› **Coproduceren en samenwerken wordt, net als vorig jaar, minder toegepast dan andere niveaus van participatie**

Om tot wind- en zonneparken te komen doorlopen gemeenten verschillende fasen: van het regionaal vaststellen van zoekgebieden tot en met lokale projectontwikkeling (zie Figuur 1). Per fase verschilt het of er inwonerparticipatie is ingezet. Gemeenten hebben aangegeven aan welke fase(n) zij het afgelopen jaar hebben gewerkt en of hier inwonerparticipatie heeft plaatsgevonden.

Net als in de periode medio 2021 tot medio 2022 werd in de periode tot medio 2023 in alle fasen van projectontwikkeling procesparticipatie toegepast (zie Figuur 4). Bij de projectontwikkeling van infrastructuur werd in verhouding minder vaak procesparticipatie toegepast (45%) dan in de andere fasen. Dit jaar wordt er ook meer geparticipeerd bij gemeentelijke beleidsontwikkeling (83%), dan vorig jaar (64%). Dit is in de figuur goed te zien aangezien de gevulde staven (2023) verder uitsteken dan de gestreepte staven (2022).

Figuur 4

Antwoorden op de vraag: “Op welke wijze waren inwoners betrokken bij deze fase sinds RES 1.0? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (let op: voor een aantal fasen is de steekproef van beperkte omvang). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

Wanneer we vervolgens kijken op welk niveau er wordt geparticipeerd (zie Figuur 5), dan valt op dat inspreken en consulteren/raadplegen het vaakst als niveau wordt toegepast. Coproduceren/samenwerken en meebeslissen wordt minder vaak toegepast. Bij de projectontwikkeling van windenergie wordt dit niveau het vaakst toegepast. In een vervolgvraag geven gemeenten aan dat in alle fasen bewoners meestal vaker dan één keer worden betrokken (60% tot 100%) bijvoorbeeld via een reeks van bijeenkomsten zoals bij een burgerpanel, dan dat zij eenmalig worden betrokken (0% tot 40%), bijvoorbeeld middels een informatieavond.

Niveaus van participatie.

- › Informeren (bijv. via flyers, kranten, mailing)
- › Inspreken anders dan bij de gemeenteraad (inwoner kan reageren op plannen bijv. via enquête)
- › Consulteren/ raadplegen (inwoner kan actief meedenken, dialoog, bijv. via workshops, klankbordgroep)
- › Meebeslissen (inwoner heeft een stem, bijv. via inwonerpanel, burgerberaad)
- › Coproduceren/ samenwerken (inwoner is onderdeel van het projectteam)

Figuur 5

Meting 2022 - Antwoorden op de vraag: “Op welke wijze waren inwoners betrokken bij deze fase sinds RES 1.0? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (let op: voor een aantal fasen is de steekproef van beperkte omvang). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

▨ 2022 ■ 2023

Fasen

Zoekgebieden vaststellen
(2022 n=12, 2023 n=16)

Gemeentelijke visie of
beleidsontwikkeling
(2022 n=27, 2023 n=23)

Zoekgebieden uitwerken, randvoorwaarden
ontwikkelen, uitzetten van tender(s)
(2022 n=15, 2023 n=16)

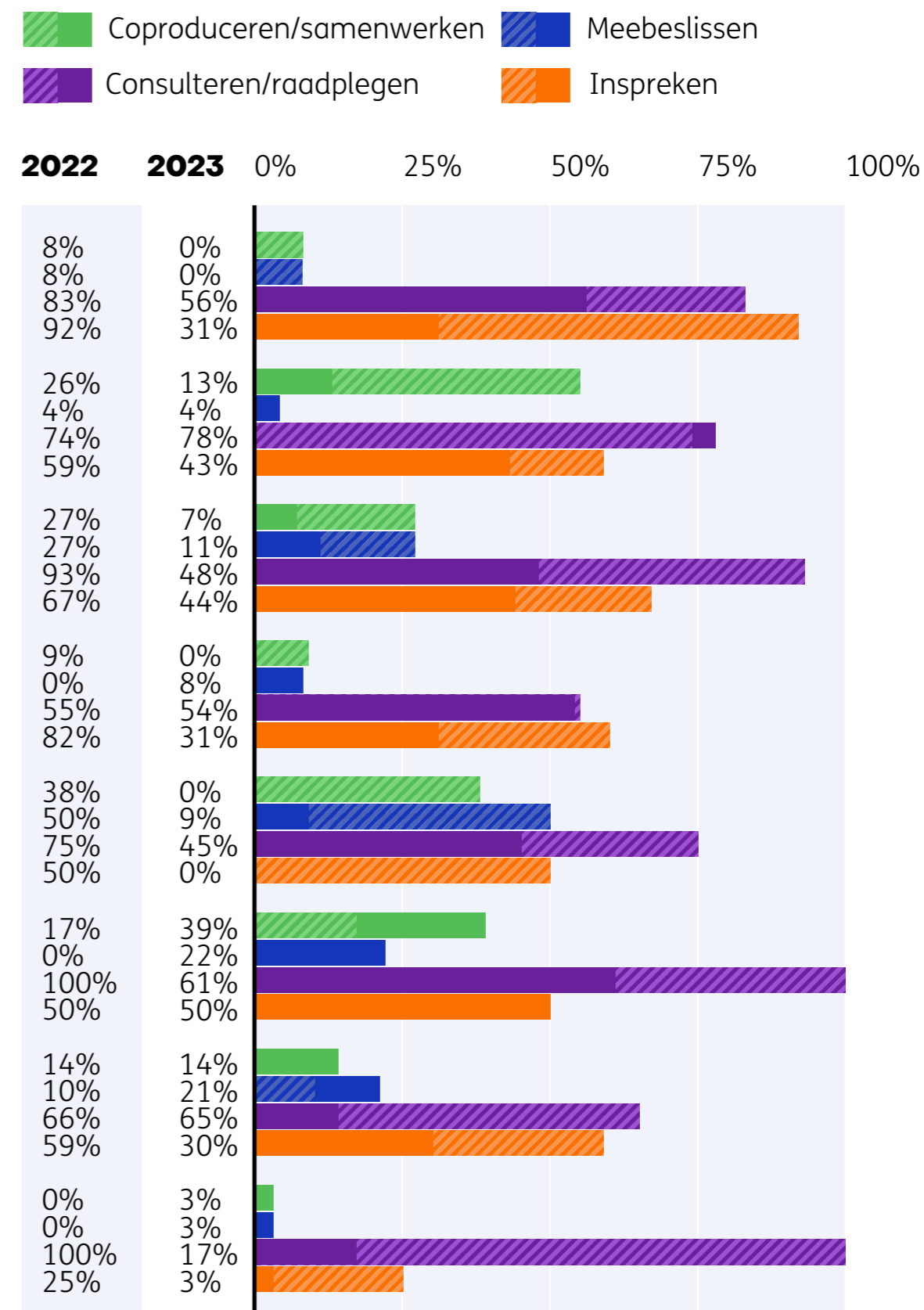
Locatie(s) vaststellen
(2022 n=11, 2023 n=13)

Selectie van initiatieven of projecten
(2022 n=8, 2023 n=11)

Projectontwikkeling windenergie
(2022 n=6, 2023 n=18)

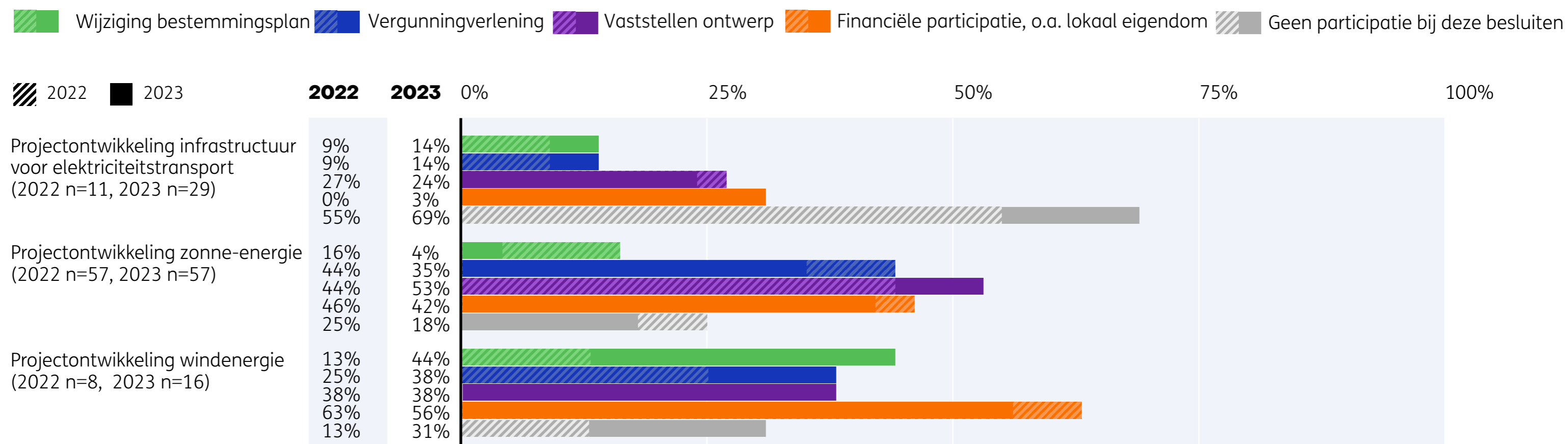
Projectontwikkeling zonne-energie
(2022 n=29, 2023 n=57)

Projectontwikkeling infrastructuur
voor elektriciteitstransport
(2022 n=4, 2023 n=29)

› **Bij projectontwikkeling is er weinig tot geen verschil te zien in het toepassen van inwonerparticipatie bij de verschillende besluiten.**

Indien een gemeente heeft aangegeven dat zij met een besluit zijn bezig geweest bij projectontwikkeling, is gevraagd of er daarbij ook inwonerparticipatie-activiteiten hebben plaatsgevonden. [Figuur 6](#) laat zien dat er weinig tot geen verschil te zien is in het toepassen van inwonerparticipatie bij de verschillende besluiten.

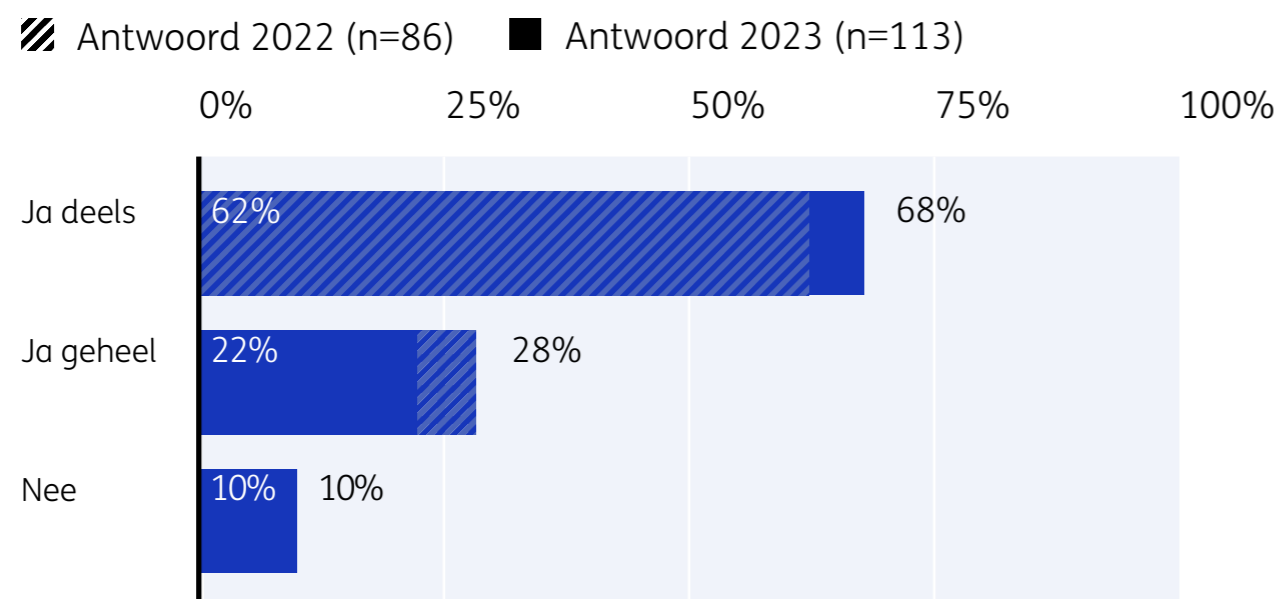
Figuur 6

Antwoorden op de vraag: “Bij welke onderwerpen hebben inwonerparticipatie-activiteiten plaatsgevonden?” (Meerdere antwoorden mogelijk) (let op: bij projectontwikkeling van wind is de steekproef van beperkte omvang). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

› De inbreng wordt meestal gedeeltelijk meegenomen in besluiten en leidt tot extra eisen voor ruimtelijke kwaliteit

Per fase waar inwonerparticipatie heeft plaatsgevonden hebben we gevraagd of de inbreng van inwoners is meegenomen in het besluit. Omdat de steekproef per fase klein was, hebben we de fasen samengenomen (zie Figuur 7). Bij de fasen waar inmiddels een besluit over is genomen, werd de inbreng van inwoners het vaakst gedeeltelijk meegenomen (in 68% van de gevallen). In 22% van de gevallen werd de inbreng van inwoners in zijn geheel meegenomen en in 10% van de gevallen niet. Bij de vorige meting van 2022 zien we bijna hetzelfde beeld.

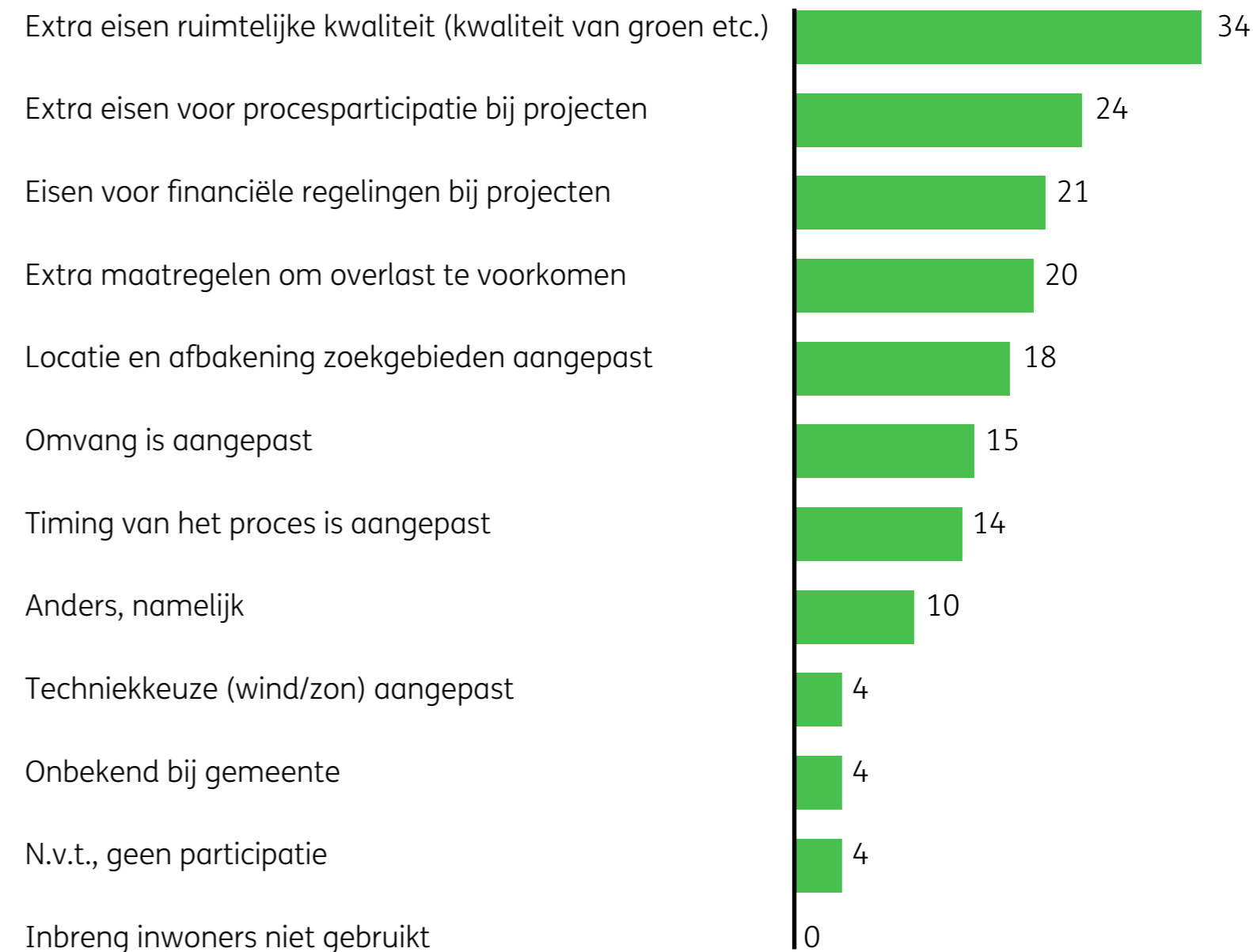
Vervolgens geven gemeenten aan dat de inbreng het vaakst leidde tot extra eisen in de ruimtelijke kwaliteit zoals ruimte voor groen om het zicht op zonne- of windpark te verminderen (zie Figuur 8). Ook kwamen er door de inbreng o.a. extra eisen voor procesparticipatie (de manier waarop inwoners betrokken worden) en financiële participatie (de manier waarop inwoners kunnen meeprofiteren van de opbrengsten van een park). In Figuur 8 is te zien welke aanpassingen minder vaak gemaakt werden.

Figuur 7

Antwoorden op de vraag: “Is de inbreng van inwoners gebruikt bij het komen tot een besluit?” (Let op: voor een aantal fasen is de steekproef van beperkte omvang). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

Veranderingen door inbreng inwoners

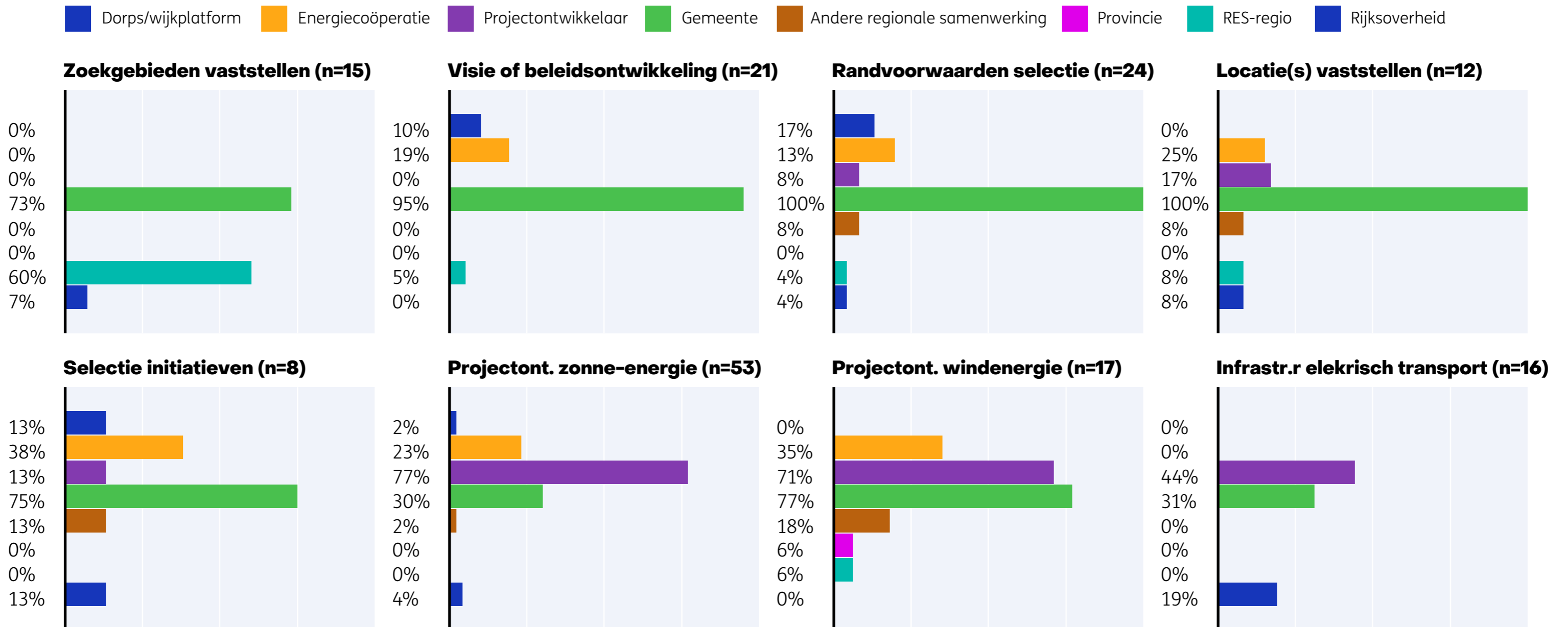

Figuur 8

Meting 2023 - Antwoorden op de vraag: “Op welk gebied heeft de inbreng van inwoners geleid tot veranderingen? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (n=61)

› Net als vorig jaar zijn gemeenten en projectontwikkelaars het vaakst de organisator van participatie-activiteiten

Over het algemeen zien we dat de gemeenten zelf de inwonerparticipatie organiseren (zie Figuur 9). Bij de projectontwikkeling voor zonne-energie en de infrastructuur voor elektriciteitstransport is het vaak de projectontwikkelaar die dit op zich neemt. Bij de projectontwikkeling van windenergie zijn dit meestal de projectontwikkelaar en/of de gemeente. Bij het vaststellen van locatie(s), het selecteren van initiatieven en de projectontwikkeling voor zonne- of windenergie is de energiecoöperatie ook nog wel eens de organisator. Dit is vergelijkbaar met de antwoorden van vorig jaar. Al valt op dat dit jaar naast de gemeente ook de RES-regio vaker een organisatierol had bij het vaststellen van zoekgebieden.

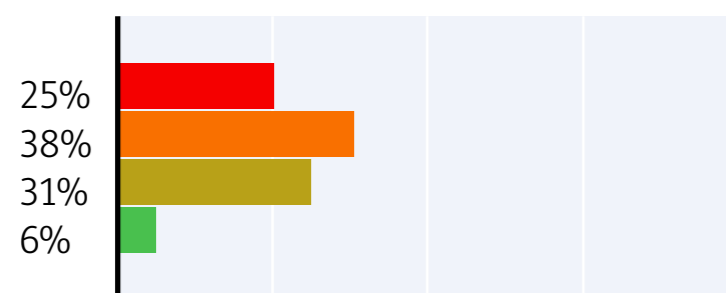
Figuur 9
Meting 2023 - Antwoorden op de vraag: “Wie organiseerde de inwonerparticipatie? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (let op: voor een aantal fasen is de steekproef van beperkte omvang).

› Gemeenten ervaren de meeste weerstand van inwoners bij het vaststellen van locaties en de projectontwikkeling van windparken

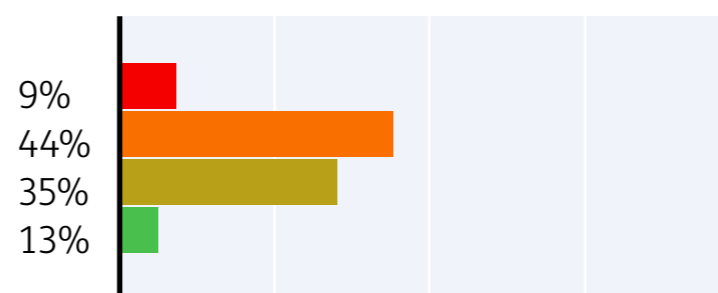
Bij de projectontwikkeling van windenergie wordt de meeste weerstand ervaren: in bijna 40% van de projecten ervoeren gemeenten veel weerstand van bewoners (zie Figuur 10). De projectontwikkeling van infrastructuur voor het elektriciteitsnetwerk leverde bij de gemeenten geen grote weerstand op. Het vaststellen van locaties voor wind- en zonne-energie levert in alle gevallen enige of veel weerstand op. Gemeenten gaven aan dat deze weerstand zich vooral uitte in zienswijzen, inspreken bij gemeenteraad, brieven en mails.

■ Veel weerstand
 ■ Enige weerstand
 ■ Weinig weerstand
 ■ Geen weerstand

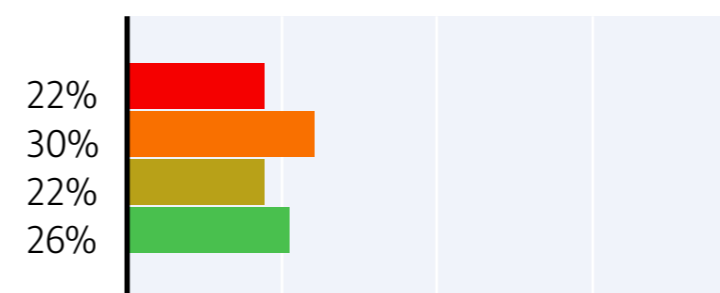
Zoekgebieden vaststellen (n=16)

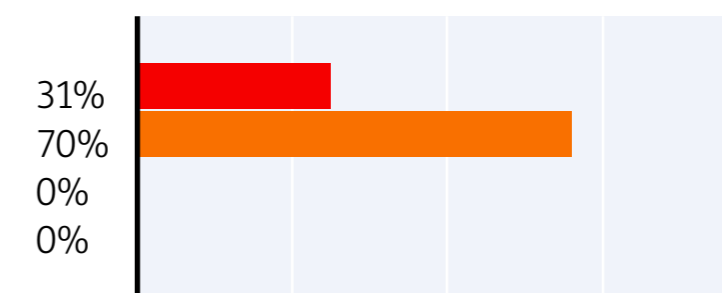
Visie of beleidsontwikkeling (n=23)

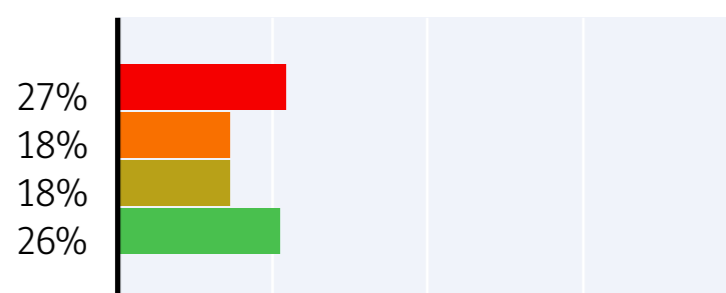
Selectie (n=27)

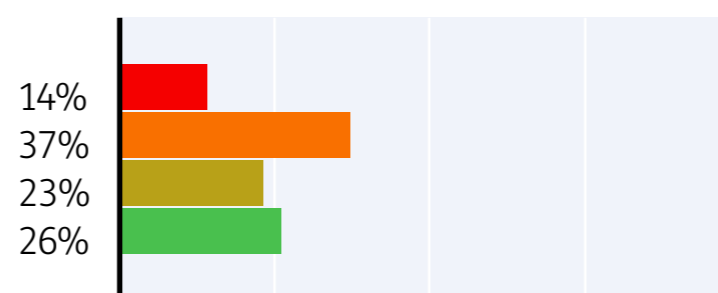
Locatie(s) vaststellen (n=13)

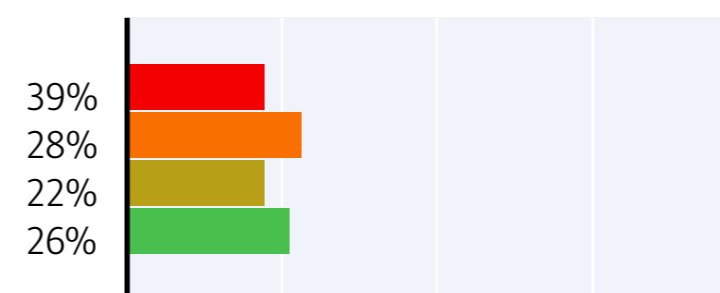
Selectie initiatieven (n=11)

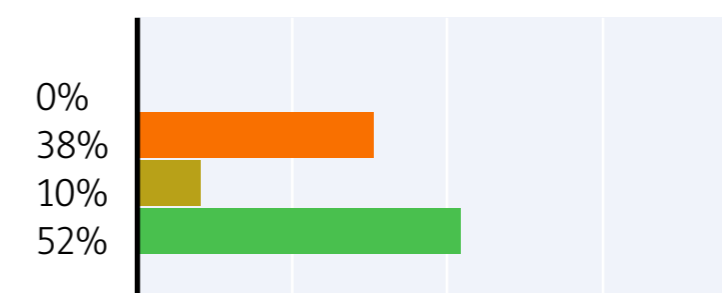
Projectontw. zonne-energie (n=57)

Projectont. windenergie (n=18)

Infrastr. elektrisch transport (n=29)

Figuur 10

Antwoorden op de vraag: “In hoeverre was er weerstand vanuit inwoners bij deze fase?” (Let op: voor een aantal fasen is de steekproef van beperkte omvang)

› **Gemeenten hebben de ervaring dat inwonerparticipatie de kwaliteit van plannen verbetert maar weerstand niet altijd wegneemt**

We hebben gemeenten gevraagd in hoeverre ze inwonerparticipatie als effectief beschouwen aan de hand van zes stellingen (zie Figuur 11). De meeste gemeenten (70%) zijn ervan overtuigd dat de kwaliteit van plannen en besluiten wordt verbeterd door inwonerparticipatie. Ook wordt het gezien als iets wat bijdraagt aan het draagvlak voor wind- en zonneparken (50%). Een nadelig effect is de vertragende factor die door de helft van de gemeenten wordt ervaren (52%).

Gemeenten verschillen van mening over de stelling dat participatie weerstand wegneemt: ongeveer een derde denkt van niet, een derde is neutraal en een derde is het er mee eens. Hetzelfde geldt voor de stelling dat participatie de relatie tussen bewoner en overheid versterkt; het grootste deel van de gemeenten is het er niet mee eens of oneens.

Dit geldt ook voor de stelling dat procesparticipatie aan het begin meer tijd vraagt, maar het proces later versnelde. Bij elke stelling hebben we ook gevraagd om een toelichting. Daaruit hebben we geleerd dat:

- › Er volgens gemeenten altijd weerstand zal zijn
- › Gemeenten vinden dat inwonerparticipatie erbij hoort en niet altijd vertraagd, maar dat het wel veel tijd kost, en geen garantie geeft op draagvlak
- › Gemeenten van mening zijn dat inwonerparticipatie vooral voor meer begrip zorgt
- › Gemeenten van mening zijn dat plannen beter worden door inwonerparticipatie
- › Gemeenten zeggen dat burgers het over het algemeen waarderen dat er naar hen geluisterd wordt, dat de relatie tussen bewoners en overheid meestal niet slechter wordt door participatie, of dat het geen invloed had op de relatie. Een gemeente geeft aan dat de bewoners ontevreden waren over de participatie, wat de relatie met de overheid verslechterde.

■ Helemaal oneens ■ Oneens ■ Niet eens of oneens ■ Eens ■ Helemaal eens

Inwonersparticipatie heeft de kwaliteit van plannen en besluiten verbeterd

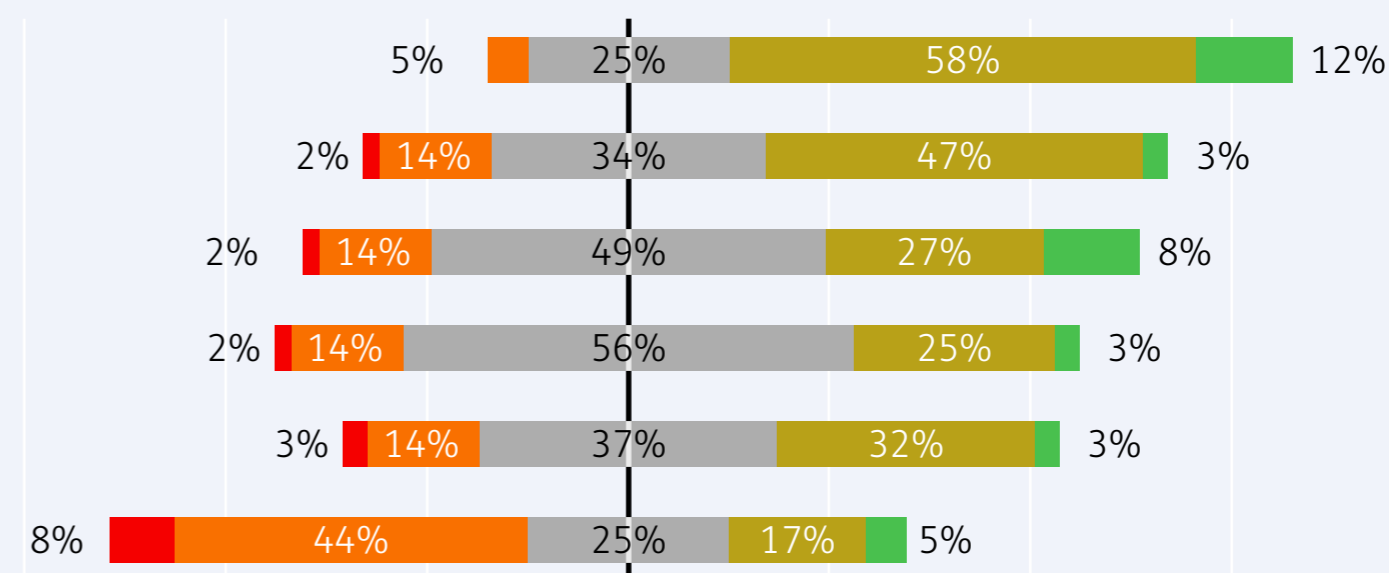
Inwonersparticipatie droeg bij aan draagvlak voor wind- en zonneparken

Inwonersparticipatie vroeg aan het begin meer tijd, maar versnelde het proces later

Inwonersparticipatie heeft de relatie tussen bewoners en overheid verbeterd

Inwonersparticipatie heeft weerstand weggenomen of voorkomen

Inwonersparticipatie is een vertragende factor in het proces geweest

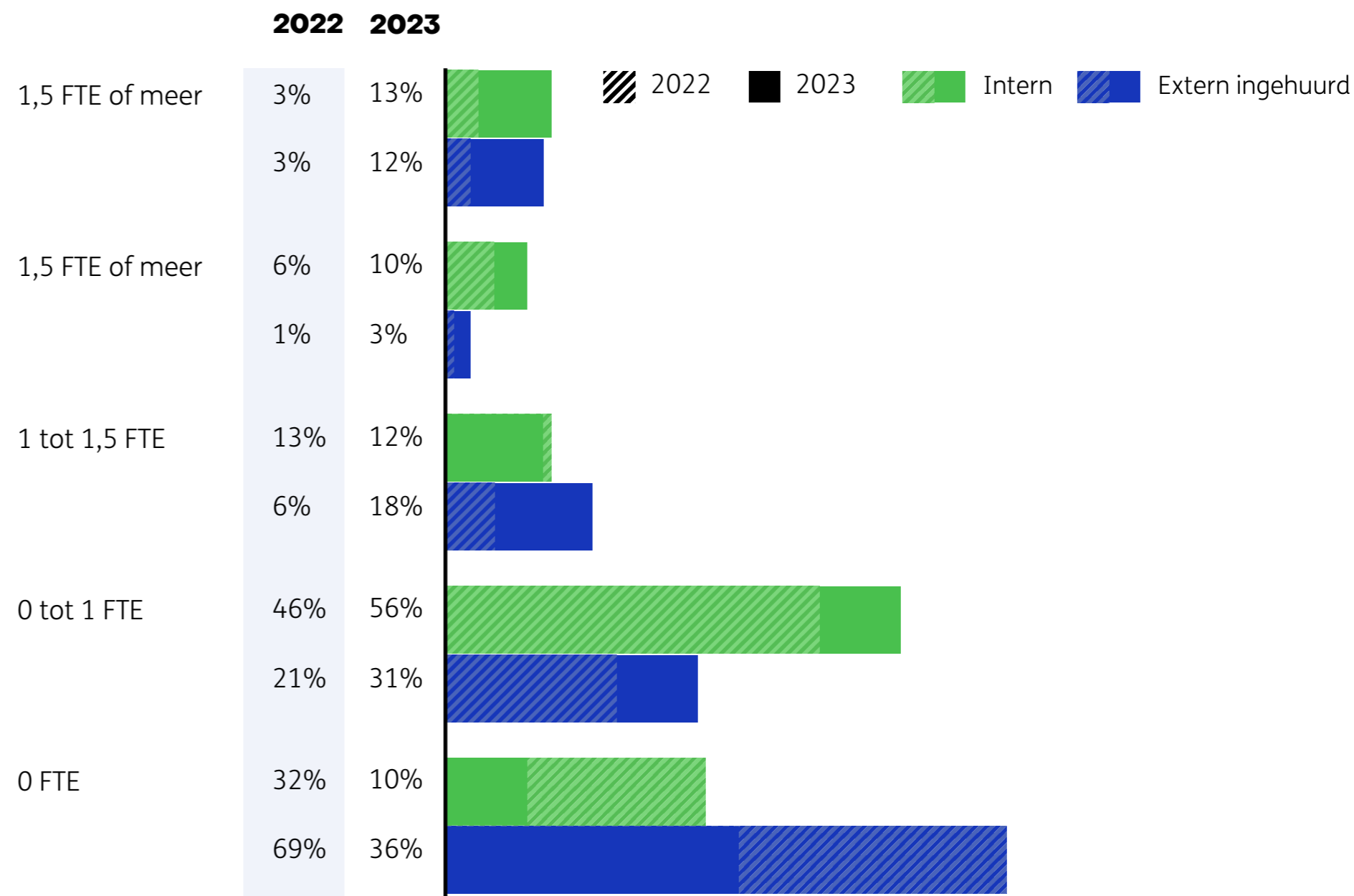

Figuur 11

Antwoorden op de vraag: ‘In hoeverre gelden de volgende stellingen voor uw gemeente?’ (n=59)

› **Gemeenten hebben zowel intern als extern meer capaciteit voor inwonerparticipatie dan een jaar geleden**

Procentueel hebben de gemeenten die deelnamen aan de huidige meting meer capaciteit (fte) beschikbaar om inwonerparticipatie te organiseren dan de gemeenten die we in 2022 hebben bevraagd (zie Figuur 12). Dit jaar hebben 34% van de gemeenten meer dan 0.5 fte intern beschikbaar t.o.v. 22% van de gemeenten vorig jaar. Daarnaast hebben 33% van de gemeenten meer dan 0.5 fte beschikbaar aan ingehuurde capaciteit ten opzichte van 10% van de gemeenten vorig jaar. Er lijkt dus meer capaciteit om de participatie te organiseren. Een kanttekening hierbij is dat de meeste gemeenten, net als vorig jaar, 0 tot 0.5 fte intern beschikbaar hebben. Dit jaar geven gemeenten aan meer extern FTE beschikbaar te hebben dan vorige jaar. Eén gemeente geeft aan dat ze zowel intern en extern en geen capaciteit hebben en de participatie in de vrije tijd te organiseren.

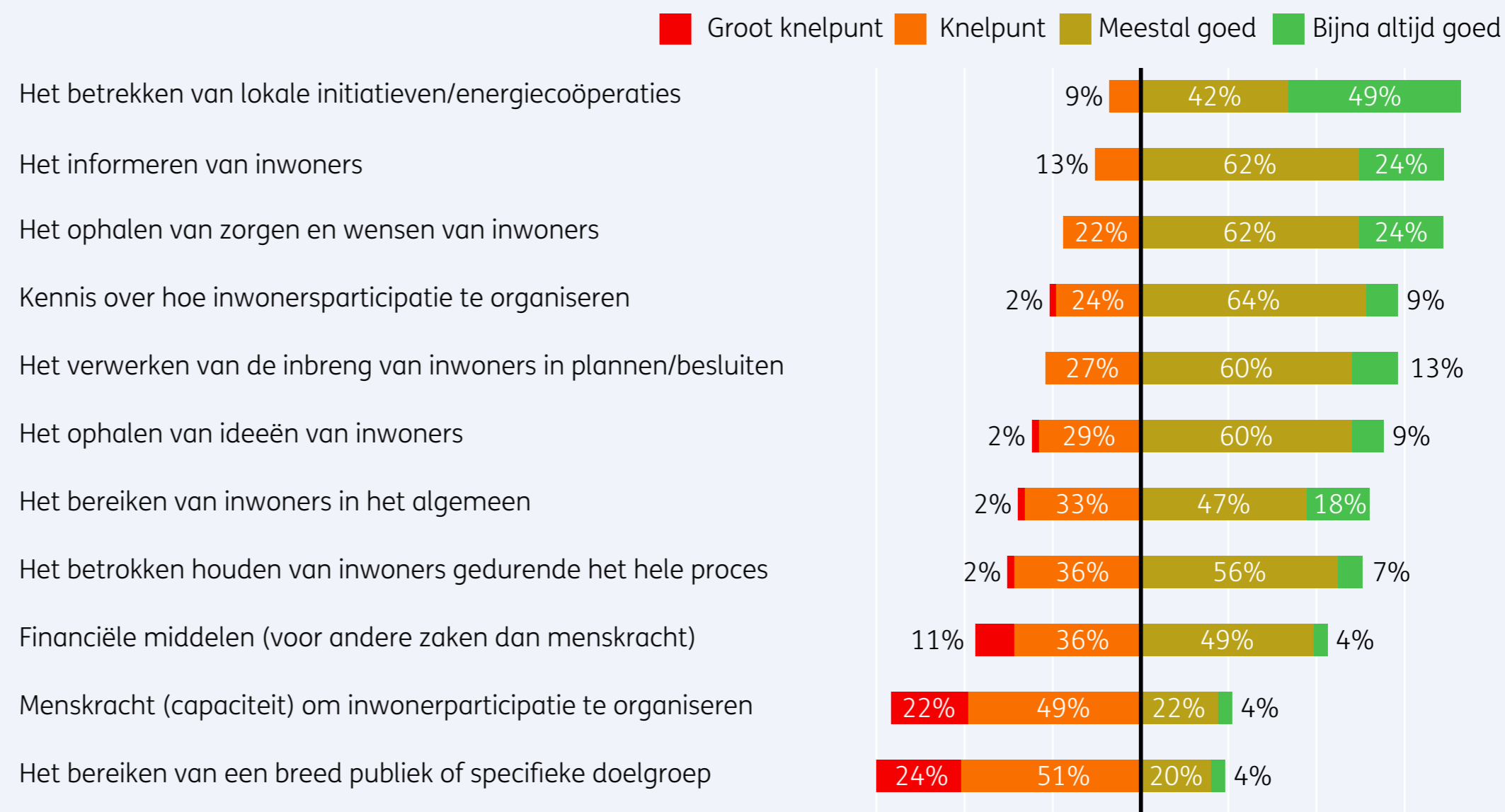
Figuur 12

FTE intern: “Hoeveel fte is er binnen de gemeenteorganisatie beschikbaar voor inwonerparticipatie voor de energietransitie (wind en zon)?” FTE extern: “Hoeveel fte is er ingehuurd van buiten de gemeenteorganisatie voor inwonerparticipatie voor de energietransitie (wind en zon)?” (2022 n=87, 2023 n=61 gemeenten). De metingen uit 2022 en 2023 zijn in de grafiek over elkaar gelegd.

› **Gemeenten geven aan dat het betrekken van energievooperaties, het informeren van inwoners en het ophalen van zorgen en wensen goed gaat; capaciteit en het bereiken van een breed publiek zijn aandachtspunten**

We hebben aan gemeenten gevraagd wat ze gemakkelijk afgaat bij het organiseren van de procesparticipatie en wat zij zien als knelpunten. Deze lijst (Figuur 13) is vergelijkbaar met vorig jaar. Vorig jaar werden ‘het betrekken van lokale initiatieven en energievooperaties’, ‘het informeren/bereiken van inwoners’ en ‘het ophalen van zorgen en wensen’ ook genoemd als successen. Het bereiken van specifieke doelgroepen, een tekort aan capaciteit (menskracht) en financiële middelen werden vorig jaar ook het vaakst aangemerkt als knelpunt.

In een vervolgvraag over energievooperaties geven de meeste gemeenten die deelnamen aan dit onderzoek aan dat zij samenwerken met een energievooperatie (37 van 61 gemeenten) en een deel is een dergelijke samenwerking aan het verkennen (15). Slechts een klein deel werkt niet samen met een coöperatie en is geen samenwerking aan het verkennen (7). De samenwerking wordt over het algemeen als positief ervaren (29 van de 37), geen enkele gemeente is ontevreden.

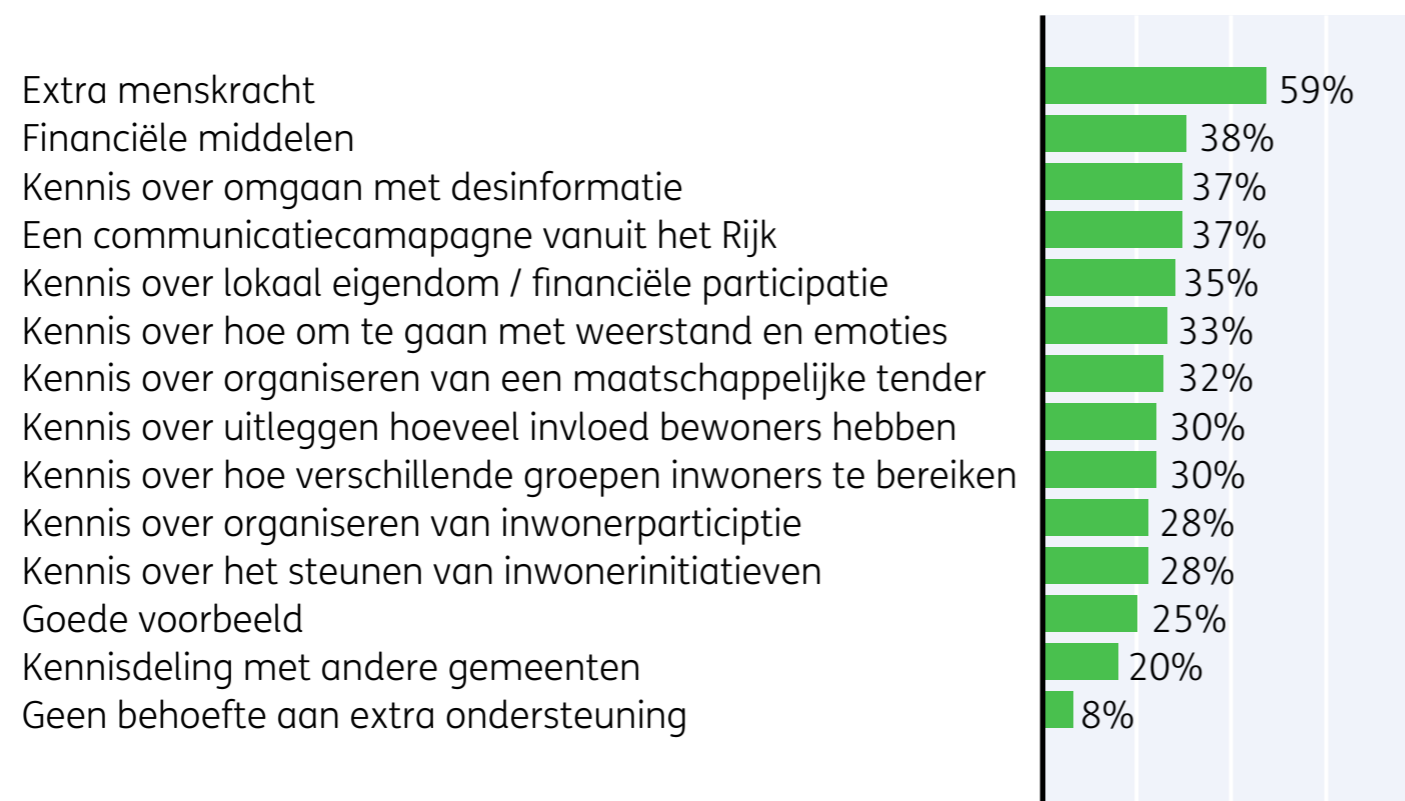
Figuur 13
Meting 2023 - Knelpunten en successen bij het organiseren van inwonerparticipatie. Antwoorden op de vraag: “Hoe ervaart de gemeente de volgende punten met betrekking tot inwonersparticipatie bij zonne- en windenergie” (n=45)

› **Gemeenten hebben nog steeds behoefte aan extra menskracht en behoefte aan kennis over het betrekken van het stille midden via een adviseur**

Net zoals vorig jaar staat extra menskracht nog steeds hoog op de lijst van ondersteuningsbehoeften (zie Figuur 14 en 15). Ten opzichte van vorig jaar hebben we (op basis van de open antwoorden van vorige jaar) een aantal antwoordcategorieën toegevoegd waardoor we de antwoorden niet een-op-een kunnen vergelijken.

Ondersteuningbehoeften gemeenten in 2022

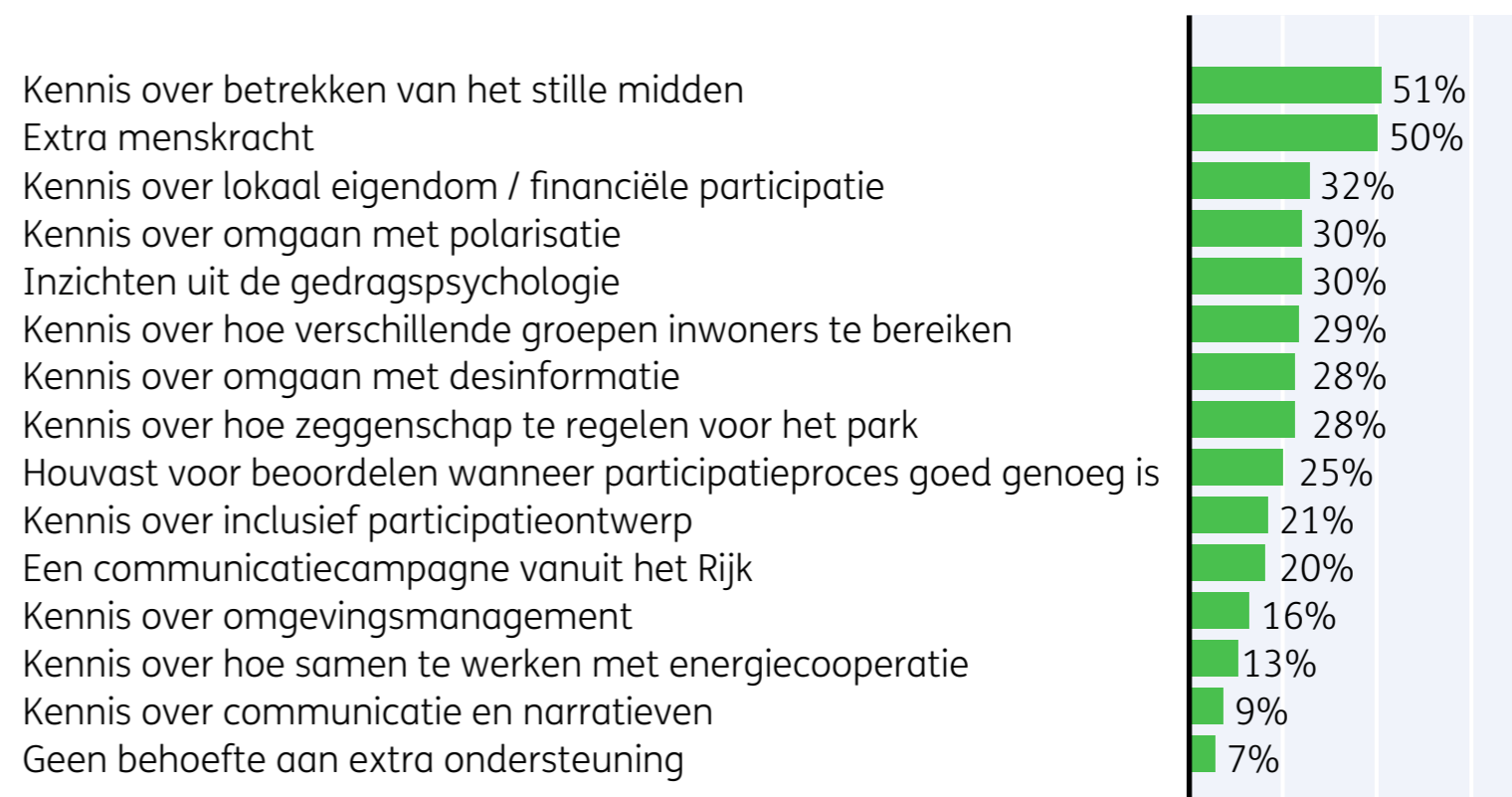

Figuur 14

Meting 2022 - Antwoorden op de vraag: “Aan welke ondersteuning zou deze gemeente behoefte hebben op het gebied van inwonerparticipatie? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (n=99)

De extra toegevoegde categorie ‘kennis over het betrekken van het stille midden’ wordt het vaakst ingevuld. De behoefte aan een communicatiecampagne van het Rijk is wat gedaald op de lijst ten opzichte van vorig jaar, wellicht omdat er in de tussentijd een communicatiecampagne is gestart. Vervolgens hebben we aan gemeenten gevraagd hoe zij deze ondersteuning het liefst willen ontvangen. De meeste gemeenten (43 van 56 gemeenten) hebben behoefte aan een adviseur (bijvoorbeeld vanuit een pool van participatie-adviseurs waar de gemeente gebruik van kan maken), gevolgd door een online handreiking (24 gemeenten) en een workshop (22 gemeenten).

Ondersteuningbehoeften gemeenten in 2023

Figuur 15

Meting 2023 - Antwoorden op de vraag: “Aan welke ondersteuning zou deze gemeente behoefte hebben op het gebied van inwonerparticipatie? (Meerdere antwoorden mogelijk)” (n=76)

Auteur(s)

- › Geerte Paradies
- › Anika Batenburg

Opdrachtgever

- › Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Projectnaam

- › Rapportnummer [TNO 2023 P12076](#)
- › [060.55453](#) Kennisprogramma Inwonerparticipatie
Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving

Dit project is gefinancierd als onderdeel van het onderzoeksprogramma Energietransitie Studies onder regie van de directie Klimaat van het DG Energie en Klimaat van het ministerie van EZK met als doel het leveren van kennis voor energiebeleid.

© 2023 TNO - Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

